

SEANCES DU JEUDI 20 DECEMBRE 1984
VERGADERINGEN VAN DONDERDAG 20 DECEMBER 1984ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERINGSEANCE DU MATIN
OCHTENDVERGADERING

SOMMAIRE:

CONGE:

Page 928.

PROJET DE LOI (Discussion):

Projet de loi ajustant le budget du ministère des Affaires étrangères, du Commerce extérieur et de la Coopération au Développement de l'année budgétaire 1983.

Discussion générale. — *Orateurs*: MM. Op 't Eynde, Wyninckx, Mmes De Pauw-Deveen, Van Puymbroeck, M. le comte du Monceau de Bergendal, MM. P. Peeters, Adriaensens, Debusséré, p. 928.

INHOUDSOPGAVE:

VERLOF:

Bladzijde 928.

ONTWERP VAN WET (Bespreking):

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking voor het begrotingsjaar 1983.

Algemene bespreking. — *Sprekers*: de heren Op 't Eynde, Wyninckx, de dames De Pauw-Deveen, Van Puymbroeck, graaf du Monceau de Bergendal, de heren P. Peeters, Adriaensens, Debusséré, blz. 928.PRESIDENCE DE M. LEEMANS, PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER LEEMANS, VOORZITTERLe procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.La séance est ouverte à 10 h 05 m.
De vergadering wordt geopend te 10 u. 05 m.

CONGES — VERLOF

M. Geldolf, pour raison de santé, demande d'excuser son absence à la réunion de ce matin.

Afwezig met bericht van verhindering: de heer Geldolf, om gezondheidsredenen.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE
BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN BUITENLANDSE
ZAKEN, BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSA-
MENWERKING VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1983

Algemene beraadslaging en stemming over de artikelen

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DES
AFFAIRES ÉTRANGÈRES, DU COMMERCE EXTERIEUR ET DE
LA COOPERATION AU DEVELOPPEMENT DE L'ANNEE BUD-
GETAIRE 1983

Discussion générale et vote des articles

De Voorzitter. — Aan de orde is de bespreking van het ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking voor het begrotingsjaar 1983.

Nous abordons l'examen du projet de loi ajustant le budget du ministère des Affaires étrangères, du Commerce extérieur et de la Coopération au Développement de l'année budgétaire 1983.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de heer Op 't Eynde.

De heer Op 't Eynde. — Mijnheer de Voorzitter, wij nemen de bespreking van dit ontwerp van wet houdende de aanpassing van deze begroting dankbaar te baat om van de minister, zo mogelijk enige toelichting te bekomen betreffende de evolutie van de Oost-Westverhoudingen inzake het plaatsen van kernraketten en de nieuwe perspectieven die hierdoor voor de Belgische regering worden geopend.

Na het afbreken van de onderhandelingen van Genève op 23 november 1983 kwam men zeer spoedig in een volledige impasse terecht. Actie lokte reactie uit met het noodlottig gevolg dat de waanzinnige bewapeningswedloop in een stroomversnelling terecht kwam.

De Navo begon kruisraketten en Pershings te plaatsen in de Duitse Bondsrepubliek, in Groot-Brittannië en in Italië. De Sovjetunie beantwoordde deze uitdaging met het plaatsen van bijkomende SS-21, SS-22 en SS-23-raketten in de Duitse Democratische Republiek en in Tsjechoslovakije.

Deze gespannen confrontatie heeft ongetwijfeld geleid tot een sterk overdreven opvoering van het bewapeningsniveau. Zij heeft eveneens geleid tot een verlaging van de nucleaire drempel maar heeft evenwel geen uitsluitel gebracht of nu de Navo dan wel het Warschaupact een machtspositie heeft verworven.

In onze vertwijfeling vragen wij ons af waar de limiet ligt van deze waanzin.

In elk geval heeft die confrontatie in ons land twee blokken doen ontstaan die een totaal verschillende oplossing van het probleem voorstaan.

Een eerste groep is voorstander van een uitermate strakke houding waardoor de tegenstander ontzag wordt ingeboezemd. Dit doel wordt alleen bereikt door het opvoeren van de militaire macht en door plaatsing van de raketten in ons land. Een solidaire plaatsingsbeslissing door alle Navo-partners zal de Sovjets dwingen tot onderhandelingen. Dat is hun idee.

Een tweede groep daarentegen is van oordeel dat een eenzijdig gebaar van goede wil, en niet plaatsen, een opmerkelijke steun zou betekenen voor die landen die een uitgebreide kernvrije zone beogen en die zowel het Westen als het Oosten willen bewegen aan de besprekingen een totaal andere wending te geven.

Wij blijven realist en zullen beslist niet beweren dat de impasse nu reeds is doorbroken en dat het klimaat zodanig is verbeterd dat een aanvaardbaar compromis in het onmiddellijk verschieft ligt. Hetzelfde realisme gebiedt ons echter rekening te houden met sommige gebeurtenissen uit het recente verleden die wijzen op een weliswaar schuchtere ontluiking van een frele diplomatieke ontgooijing en vergeleken met de ondraagbare spanning van het verleden, ons de stille hoop doen koesteren dat er opnieuw een gesprek tot stand kan komen over de totale problematiek inzake kern- en ruimtewapens.

De ontmoeting van Reagan en Shultz met Gromyko en de bereidheid van de Verenigde Staten en Rusland om opnieuw te onderhandelen wijzen op een mogelijke toenadering die wij niet kunnen of mogen negeren. De enige bijdrage die wij als klein, omzeggens onbeduidend land kunnen leveren is een actieve rol te spelen om samen met andere kleine of middelgrote landen de aangekondigde besprekingen tussen de twee grote machtsblokken maximaal te beïnvloeden om de bewapeningswedloop niet alleen af te remmen maar ook terug te schroeven. De geplande bijeenkomst van Shultz en Gromyko op 7 en 8 januari e.k. te Genève moeten wij benutten om langs diplomatieke weg dit eerste treffen optimale kansen te geven tot verdere constructieve onderhandelingen.

Wij vrezen evenwel dat wij voor de typisch Belgische problematiek in tijdnood zullen geraken. Volgens de voorzitter van de CVP heeft de gewijzigde evolutie de partij ertoe aangespoord de toestand opnieuw te ontleden. De ontluikende internationale ontspanning heeft er haar toe bewogen, met het oog op het behoud van maximale onderhandelingskansen, ook de regering ertoe aan te sporen bij de eerstvolgende evaluatie nog geen definitieve beslissing te nemen inzake de plaatsing van de kernraketten.

Sommigen beweren wel dat de gewijzigde houding van de CVP ingegeven is door verkiezingskoorts. Maar hoe dan ook, wij kijken met genoegen de actualisering van het CVP-standpunt — want zo noemen zij het — tegemoet omdat het aldus nauwer aansluit bij ons standpunt. Het roept echter ook wel enkele vragen op waarop wij zeer graag van u, mijnheer de minister, een verhelderend antwoord zouden krijgen. Aangezien u in het verleden steeds prioriteit hebt verleend aan de solidariteit binnen de Navo stellen wij de vraag of u persoonlijk al dan niet achter het standpunt staat van uw partij.

Welke beslissing, mijnheer de minister, kleeft u aan als regeringslid? Gaat u akkoord met Vice-Eerste minister Gol die wenst dat alleszins in maart 1985 een definitieve beslissing moet vallen inzake de plaatsing? Of staat u achter het standpunt van de CVP die meent dat bij de eerstvolgende evaluatie het licht nog niet op groen mag worden gezet voor de plaatsing van raketten? Acht u het mogelijk eind maart 1985 een definitieve evaluatie te maken rekening houdend met het feit dat beide machtsblokken slechts op 7 en 8 januari hun onderhandelingen zullen aanvangen? Heeft het nog zin in de huidige omstandigheden de militaire infrastructuurwerken te Florennes verder te zetten? Moet men niet veeleer een afwachtende houding aannemen?

Mijnheer de minister, zoals u weet blijkt uit allerlei opiniepeilingen dat er in ons land geen meerderheid is voor de plaatsing van raketten. Oordeelt u zelf dan niet dat, omwille van de democratie, het Parlement in deze aangelegenheid moet beslissen en niet de regering?

Een duidelijk, ongenueanceerd antwoord op al deze vragen zou de huidige verwarde en dubbelzinnige situatie kunnen verduidelijken. Wij spreken dan nog niet van de geheime akkoorden van de regering waarover het Parlement niets weet.

Tenslotte hechten wij zeer veel belang aan het bezoek dat de minister van Buitenlandse Betrekkingen, samen met de Eerste minister, op 14 januari 1985 zal brengen aan president Reagan van de Verenigde Staten. In zijn antwoord op de interpellanten in de Kamer van volksvertegenwoordigers, heeft de Eerste minister verklaard dat de regering zich zal blijven inspannen om in het kader van de Navo-alliantie de ontwikkeling van onderhandelingen te bevorderen. Misschien wordt hun de gelegenheid geboden om, tijdens hun onderhoud met president Reagan, een actieve bijdrage te leveren tot de ontspanning van de verhouding tussen de beide machtsblokken door een genuanceerde oplossing voor te stellen.

Op de vooravond van nieuwe onderhandelingen, waarbij de Sovjetunie elk gebruik van de ruimte voor militaire doeleinden wil uitsluiten, kondigen de Verenigde Staten voor 23 januari 1985 een militaire pendelvlucht aan die een geheime lading in een baan om de aarde zal brengen.

Het precieze uur van vertrek wordt niet meegedeeld om de volgstations van de Sovjetunie zo weinig mogelijk kans te geven de pendel te volgen. De gesprekken tussen de bemanningen en de volgstations in de Verenigde Staten worden niet vrijgegeven en het uur van de landing

wordt slechts zestien uur vooraf meegedeeld. Voor het eerst in de geschiedenis van de Amerikaanse ruimtevaartprogramma's wordt een lancering geheim gehouden. Wel wetend dat niet alleen de Sovjetunie maar ook de westerse bondgenoten zeer veel belang hechten aan de demilitarisering van de ruimte, lijkt dit wel een provocatie die de Sovjetunie opnieuw een buitengewoon politiek argument geeft om te reageren en de nucleaire bewapening uit te breiden tot de ruimte. Deze beslissing houdt een dreiging in voor verdere escalatie, wantrouwen en onevenwicht waarmee wij niet gediend zijn.

Wetend dat de Sovjetunie enorm belang hecht aan het uitsluiten van militaire objectieven buiten de dampkring, verwachten wij van de Eerste minister en van de minister van Buitenlandse Betrekkingen een uitgesproken positieve bijdrage tot overeenkomst. Wij zien met spanning uit naar de resultaten van die onderhandelingen. Als ons land niets betekent in de onderhandelingsakkoorden, hoeft het ook niets te betekenen in de nucleaire afschrikingsmethoden. (*Applaus op de socialistische banken.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Wyninckx.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, het antwoord op een aantal vragen, die collega Op 't Eynde heeft gesteld aan de regering, vonden wij gisteren in een Nederlandse en vandaag in een Belgische krant.

Het pleegt al eens te gebeuren — de geschiedenis leert ons dit — dat er tussen naties geheime overeenkomsten worden gesloten. De vraag is of er nu, voor het eerst in de geschiedenis, tussen regeringspartijen geheime overeenkomsten worden gesloten met internationale weerslag. Als wij de Nederlandse pers mogen geloven, die vandaag geciteerd wordt door enkele Belgische kranten onder andere door *De Morgen*, zou er inderdaad een geheim akkoord bestaan tussen de regeringspartijen over het niet-ontplooien van raketten in 1985. Dit betekent niet dat de werkzaamheden worden stopgezet, wat nochtans door belangrijke vleugels van de christelijke publieke opinie wordt gevraagd.

Regeringswoordvoerder Lou De Clercq zou, in tegenstelling tot CVP-Kamerlid Wivina Demeester, het bestaan van dit akkoord ontkend hebben. Hij zou echter gezegd hebben dat hij zich goed kon voorstellen dat Reagan binnen een drietal weken verklaringen zou laten horen die het u mogelijk moeten maken, bij de evaluaties in de loop van het voorjaar of in de zomer 1985 niets te beslissen en later een definitieve beslissing te treffen met een nieuwe meerderheid. Wij hebben vandaag in de kranten kunnen lezen, dat de astrologen gaan gelijk krijgen! De publieke opinie schijnt in zeer belangrijke mate het regeringsbeleid en de regeringspartijen de rug toe te keren. In die omstandigheden zou de evaluatie eind 1985 in een totaal andere politieke samenhang kunnen plaatsgrijpen. Dat is in elk geval de conclusie die wij kunnen trekken uit het aandachtig lezen van de dagbladen van de jongste dagen.

Ik had gisteren de gelegenheid om de Senaat nog eens te herinneren aan het grote aantal tegenstrijdigheden in de verklaringen van leden van de regering en van de meerderheid in verband met dit tweede Pégard-feuilleton.

Het eerste Pégard-feuilleton ging over Pégard zelf. Het tweede ging over de raketten. Indien de inzet van dit feuilleton niet zo dramatisch was, dan zouden wij er evenveel binnen- en buitenpretjes aan beleven als tijdens het maandenlang volgen van de tegenstrijdige verklaringen over de machine die nog altijd op de Antwerpse kaaien klaarstaat voor verschepping. Niemand weet waar de machine naartoe moet: naar het Belgische leger, maar dan zijn er geen schepen nodig om de verplaatsing te doen; naar de Sovjetunie, misschien naar een of andere klant ons aangebracht door de Verenigde Staten, of misschien zelfs naar China, zoals wij in de kranten hebben kunnen lezen.

In elk geval, het Pégard-feuilleton wordt nu overgedaan met de raketten-story. Sinds november gaat er bijna geen dag voorbij, ook vandaag niet, of wij kunnen allerhande verklaringen lezen, de ene al dubbelzinniger of tegenstrijdiger dan de andere. Ik wil er nog eens aan herinneren, collega's, dat op 3 november 1984 de Waalse krant *Vers l'Avenir* schreef dat de werken voor de infrastructuur in december zouden aanvangen en dat vooraf reeds werd begonnen met het bouwen van prefab-woningen. In een interview aan *Humo* zegde Premier Martens dat de juiste datum voor de eerste installatie niet kon worden vastgesteld. Hij voegde eraan toe — soms kan ik zijn redenering volgen — dat het politiek onverstandig zou zijn een datum vast te leggen. Dezelfde dag verklaarde de minister van Landsverdediging in de Kamer dat de eerste raketten in maart 1985 zullen toekomen, dit in antwoord op een interpellatie van de heer Tobback. Dus minister Vreven sprak zijn Eerste minister tegen.

Een bepaalde Amerikaanse pers jubelt en zegt dat deze uitdrukkelijke verklaring van de heer Vreven de Verenigde Staten moet toelaten druk uit te oefenen op de Nederlandse regering om op haar beurt ook in 1985 tot ontplooiing over te gaan.

Tot nog toe is de Nederlandse regering de enige die op geen enkel ogenblik een datum heeft vooropgezet voor de aanvang van de werken en de ontplooiing in Nederland.

Het verhaal gaat dag na dag verder. Op 19 november zegt Eerste minister Martens aan het dagblad *Le Soir*: «Als de regering het groen licht geeft, komen de eerste raketten midden maart 1985 toe.» Dat was niet helemaal in overeenstemming met zijn verklaring in *Humo*. Kennelijk verkeerde de heer Martens op dat moment wel in de overtuiging dat de raketten gingen toekomen. Hij zat toen opnieuw op dezelfde golfte — dat heeft echter niet lang geduurd — als de heer Vreven.

De aanpassing van de begroting van Buitenlandse Zaken heeft in het verleden zeer zelden aanleiding gegeven tot debatten in Kamer en Senaat. Omdat wij niet weten wanneer de begroting voor 1985, die nog altijd in de drukkerij schijnt te zijn, zal worden behandeld, is het evident dat wij deze kans aangrijpen om duidelijke verklaringen te eisen over een materie die met de dag onduidelijker wordt.

Op de vraag of de door België ondertekende verdragen over de voorbereidingswerken en de installatie van de raketten zullen worden bekendgemaakt, antwoordt u, mijnheer de minister, dat u dit weigert en u voegt eraan toe dat u van plan is ze zelfs niet aan de parlementsleden die zitting hebben in de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen te bezorgen.

Dat is toch een merkwaardige situatie. In aanwezigheid van de voorzitter van de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen stel ik dus vast dat de minister zegt dat hij niet van zins is Kamer en Senaat, al was het via de leden van de bevoegde commissie, in te lichten over de juiste draagwijdte van overeenkomsten. Ik spreek niet over de geheime overeenkomst tussen de meerderheidspartijen waarvan we vandaag weet hebben gekregen; ik heb het over verdragen met onze Nato-partners, die toch gekend moeten zijn.

Op 22 november mengt zich iemand anders in het debat: de heer Gol, Vice-Eerste minister. Hij wijst erop dat de houding van de regering erop neerkomt dat er eerst een akkoord moet zijn bereikt tussen de Sovjets en de Amerikanen alvorens de regering er zou aan denken niet of onvolledig te installeren. Hij verklaart: «Hopen op onderhandelingen of een begin van onderhandelingen in maart is onvoldoende.»

Bijgevolg had heel het toneelstuk dat werd opgevoerd rondom het al of niet beslissen over de ontplooiing tegen het jaareinde of in de loop van 1985 weinig zin. De heer Gol wordt evenwel onmiddellijk terecht gewezen door niemand minder dan de heer Swaelen die beweert dat de heer Gol onaanvaardbare verklaringen heeft afgelegd. Dat ging niet over Happart maar over de raketten. De CVP-voorzitter houdt vol dat er niets is beslist, wijst op de nieuwe onderhandelingsbereidheid van de Sovjetunie en de Verenigde Staten en zegt dat er bijgevolg geen reden is om een beslissing te treffen.

Ik wil niet ingaan op het feit dat de heer Gol heeft teruggetrapt. Hij was daar minder in zijn rol van Vice-Eerste minister dan in deze van vooraanstaande figuur uit een regeringspartij. Hij repliceerde in elk geval: «Het is niet mijn gewoonte mijn recht op spreken en de inhoud van mijn toespraken ter goedkeuring voor te leggen aan de CVP.»

Misschien kunnen de meerderheidspartijen die nu trachten een aparte oplossing voor het geval-Happart te vinden ook eens proberen terzelfder tijd een oplossing te vinden voor hun meningsverschillen inzake de raketten. Mocht dat niet gebeuren, dan wordt dit dossier gevoegd bij de problemen die de regeringsmeerderheid vandaag verdelen.

Het debat gaat op dezelfde wijze voort tot op 24 november — het gaat allemaal nogal vlug — de KWB en de CVP-jongeren zich uitspreken voor onmiddellijke stopzetting van de werken te Florennes. Zoals in de Kamer hebben wij ook een poging gedaan om de kredieten die zijn ingeschreven op de Rijksmiddelenbegroting van volgend jaar, te bevriezen. Wij zijn daar niet in geslaagd.

De meerderheid heeft op die manier alleszins groen licht gegeven om de werkzaamheden voort te zetten in weerwil van het protest van de CVP-jongeren en de KWB. Dan is er de vergadering van Sint-Niklaas — niet die van 6 december — van het CVP-bestuur die de publieke opinie het gevoel gaf dat de CVP inzake de raketten Sinterklaas ging spelen omdat zij geen enkele reden zag om het evaluatiebesluit snel te nemen. De CVP zegde zelfs op dat ogenblik dat er van een plaatsingsbesluit in maart van volgend jaar geen sprake kon zijn. Dat stond letterlijk in de tekst van het communiqué.

De publieke opinie begreep er toen helemaal niets meer van. Op 27 november wordt bevestigd dat u, mijnheer de minister, samen met de Eerste minister op 14 januari op het Witte Huis zult worden ontvangen. Op 28 november sticht de heer Van Den Brande nog eens brand. Hij heeft blijkbaar die gewoonte vast aangenomen. Hij verklaart dat hij voorstander is van onmiddellijke stopzetting van de infrastructuurwerken, maar hij wordt later door de hoogste CVP-leiding terechtgewezen. Hij moet dat al gewoon geworden zijn want de meeste van zijn verklaringen worden achteraf door de CVP-leiding gecorrigeerd.

Kennelijk neemt de spanning binnen de meerderheid over de raketten toe, want dezelfde dag zegt de PRL dat de verklaringen van de CVP alleszins in strijd zijn met het regeerakkoord. Op 30 november beslist de regering, als wij goed zijn geïnformeerd en als wij alle nuances gevat hebben, dat er zal worden geëvalueerd, niet in december zoals het normaal moest gebeuren wanneer de regering het haar opgelegde schema wil respecteren, maar in het eerste kwartaal van 1985.

Ondertussen is er op 5 december nog een verklaring afgelegd in de Kamer van volksvertegenwoordigers waaruit blijkt dat iedereen op zijn standpunt blijft tot het fameuze Kamerincident in de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen, incident dat misschien voor senatoren moeilijk te vatten valt, maar dat toch nog al een eigenaardig voorval was. De meerderheid had verwaarloosd in de commissie aanwezig te zijn voor een stemming over de erg belangrijke materie van de raketten zodanig dat een wetsvoorstel van de oppositie wordt goedgekeurd. Dat is de grond van de zaak.

De meerderheid verwaarloost blijkbaar de agenda van de commissie-werkzaamheden aandachtig te bekijken, heeft zich uit de Kamer weggespoed voor interessanter bezigheden en is dan onaangenaam verrast en zelfs boos op de voorzitter van de commissie omdat die gebruik heeft gemaakt van een reglement dat hem toeliet te laten stemmen. Die stemming heeft plaats gehad en we mogen dus aannemen dat de Kamer van volksvertegenwoordigers op een of andere manier zal worden geconfronteerd met het belangrijke debat, dat wij in de Senaat nog altijd afwachten, over de vraag of het al dan niet het Parlement zal zijn dat in laatste instantie zal oordelen over wat er moet gebeuren ten aanzien van de ontplooiing der euoraketten.

Ik heb deze inleiding gegeven, mijnheer de Voorzitter, om te komen tot een aantal vragen in verband met het globale buitenlandse beleid van deze regering. De eerste vraag is inderdaad of de regering, die jaren geleden een standpunt heeft ingenomen in verband met het buitenlands beleid en in verband met de wapeningspolitiek, momenteel nog wel goed weet op welk been dansen.

Wij willen ook even stilstaan bij de problematiek van de Oost-Westbetrekkingen omdat die kennelijk de werkzaamheden van het Parlement en van de regering de komende dagen en weken zeer sterk zullen beïnvloeden. Wat zijn eigenlijk die Oost-Westbetrekkingen? Zij zijn bijna het zeer heterogene spel, een bijna encyclopedische verzameling van alle gegevens die verband houden met de betrekkingen tussen individuele Staten in Oost en West en tussen de beide machtsblokken in Oost en West. De Oost-Westrelaties zijn de resultante van een reeks deelrelaties die elk in mindere of meerdere mate een inbreng hebben. Ik wil hier een van onze diplomaten citeren namelijk de u zeker en vast niet onbekende Jean-Paul Van Bellinghen, die zegt: «De huidige diplomatie is tegelijkertijd bilateraal en multilateraal en beide werken voortdurend op mekaar in.» Dat is een goede algemene omschrijving.

Wat specifiek de Oost-Westdiplomatie betreft, lijkt het geen twijfel dat deze in hoofdzaak een nationale aangelegenheid is gebleven, zoals ook de directeurs van de vijf belangrijkste Europese instituten voor internationale betrekkingen reeds twee jaar geleden hebben vastgesteld.

De veiligheidspolitiek is immers, mijnheer de Voorzitter, een van de meest essentiële en terzelfder tijd ook een van de meest gevoelige van de onderdelen van de nationale politiek. Wie dus het bilaterale aspect van het buitenlandse beleid zou uitschakelen ten voordele van zijn integratie in een louter multilaterale samenwerking, maakt zichzelf tot een speelbal van internationale invloeden en ontzegt zich alle mogelijkheden om de gevolgen daarvan af te zwakken. Dat is het wezenlijke kenmerk geweest van onze buitenlandse politiek gedurende de jongste jaren. Eigen initiatieven werden onder de domper geplaatst om ons zo beter in te schakelen in het multilaterale overleg. Dat wordt verdedigd met het argument dat België een kleine natie is en dat het slechts op die manier zijn invloed zou kunnen aanwenden. Eigenlijk werden wij daarvan nog niet veel gewaar. Het enige dat wij vaststellen, is dat wij ons als zeer goede leerlingen van de Verenigde Staten gedragen tegenover de Navo en dat wij bijgevolg op zeer veel domeinen — er voegen zich dagelijks domeinen bij, straks wordt hier gedebatteerd over buitenlandse handel — afhankelijk worden van de Verenigde Staten.

Ik heb in het debat over de Rijksmiddelenbegroting aangeklaagd op welke wijze onze economische mogelijkheden en onze concurrentiekanalen worden ontkracht door veto's van het Pentagon via Cocom, dikwijls betreffende produkten die helemaal geen verband houden met strategische waarden. Na mijn uiteenzetting in het debat over de Rijksmiddelenbegroting heb ik langs de kranten nog kunnen vernemen dat de Verenigde Staten ons nu zelfs zouden gaan beletten boter uit te voeren naar de Sovjetunie. Onze boterberg kan niet hoog genoeg worden voor de Reagan-administratie. Maar, dan moeten wij toch vragen te stellen.

Misschien wordt dat al gedaan, maar waarschijnlijk niet luidruchtig genoeg. Wij moeten dezelfde vragen stellen als onze Franse, Duitse en Italiaanse partners in de Navo omtrent de Cocom. Zij uiten de wens dat die bemoeienissen nu maar eens moeten ophouden, maar in plaats van op te houden worden ze nog erger. Deze week zijn er twee duidelijke signalen geweest die wijzen op de protectionistische houding van de Verenigde Staten, die niets te maken hebben met militaire overwegingen, zoals bijvoorbeeld in verband met het staal en in verband met de boterberg.

Ik wens hier vandaag niet in te gaan op het Pégard-dossier. Wij hebben dat reeds herhaaldelijk gedaan. Wij wensen er enkel de nadruk op te leggen dat de Cocom vandaag niet meer wordt aangewend als een instrument om te beletten dat er spits technologie met militaire en strategische waarde wordt uitgevoerd naar Oostbloklanden. Men weet overigens dat dit onrechtstreeks toch gebeurt langs neutrale landen, ook door Amerikaanse firma's. Cocom is nu een instrument geworden om aan Europa economische embargo's op te leggen in de Oost-Westhandel, die zeer weinig te maken hebben met de Atlantische solidariteit en verdediging.

Ik wil hier ook niet lang uitweiden over de landen die door de Verenigde Staten als gevaarlijk worden beschouwd, hoewel zij hun mening hierover nog als eens veranderen. Zo is de volksrepubliek China de ene keer minder gevaarlijk dan de andere keer. Wij vernemen hoe op het ogenblik Bell Telephone wordt gehanteerd door het Pentagon wegens het telefooncontract, wat toch gelet op het op volle toeren draaiend debat over de afdankingen in deze Antwerpse firma een nadelige invloed kan hebben. Er schijnt dus een zwarte lijst te bestaan van landen die niet tot het Oostblok behoren, maar vaak tot de neutrale landen, en die door de Cocom worden getroffen. Wij hadden graag van de minister vernomen wie er op deze lijst voorkomt en hoe men op deze lijst belandt. Is het bijvoorbeeld juist dat Ethiopië nu op deze lijst staat? Iedereen vraagt zich toch wel af waarom dit zo is en wat de gevolgen hiervan zijn op een ogenblik dat wij allen geschokt zijn door de mensonwaardige taferelen die zich in dit land afspelen.

Laten wij ernstig zijn, collega's.

De Westeuropese regeringen hebben de plicht — en zij hebben het waarschijnlijk ook gedaan — om aan te dringen te Washington om de ongerustheid van de Europese bevolking tot uiting te brengen, niet alleen de ongerustheid omtrent de toegenomen nucleaire wapeningswedloop, niet alleen de ongerustheid omtrent de opgelegde verhoging van de conventionele wapeningslasten, niet alleen de ongerustheid voor het dreigende gevaar van een oorlog in de ruimte, maar ook de ongerustheid op economisch vlak.

Europa begint hoe langer hoe meer vragen te stellen over de economische afhankelijkheid van het Witte Huis, van het *State Department* en van het Pentagon. De opvattingen van het Witte Huis, van het *State Department* en van het Pentagon lopen trouwens niet altijd gelijk. Dat is nog eens gebleken nadat de onderhandelaars te Genève iets loslippiger zijn geworden in verband met het onderbreken van de besprekingen in Genève na het welbekende ontplooiingsbesluit en na de start van de ontplooiing in Duitsland, Groot-Brittannië en Italië. Hierover is trouwens het merkwaardig boek verschenen: *Deadly Gambits*. Daarin komt duidelijk tot uiting dat er op het ogenblik van de onderhandelingen te Genève tussen de Verenigde Staten en de Sovjetunie een enorme machtsstrijd bezig was binnen de Amerikaanse delegatie, omdat tegengestelde belangen op het spel stonden tussen het Witte Huis, het *State Department* en het Pentagon.

Mijnheer de minister, het is een zeer merkwaardig boek dat ik u en uw medewerkers aanraad door te nemen. Dit boek werpt een schril licht op het verloop van de onderhandelingen in Genève, onder meer in verband met de fameuze *walk in the woods*. En misschien had Schmidt gelijk toen hij zei: hadden wij geweten dat op soortgelijke wijze zou worden onderhandeld, wij zouden een ander standpunt hebben ingenomen tijdens de fameuze Navo-beraadslaging in december 1979. Dat is natuurlijk de kern van de vraag van gisteren, maar ook de vraag voor morgen. Wanneer men onderhandelt met in het achterhoofd, de bedoe-

ling de onderhandelingen te doen mislukken, of wanneer in de delegatie een aantal onderhandelaars omwille van politico-militaire en economische lobbying in de Verenigde Staten alle redenen hebben om de onderhandelingen te doen mislukken, dan weet men dat wij vroeg of laat in een nieuwe Genève-situatie zullen belanden en dat wij andermaal via de media zullen vernemen dat de Russen zijn weggelopen.

De vraag is dus met welke bedoelingen in het achterhoofd men vertrekt bij deze onderhandelingen. Het zoëven geciteerde werk vermeldt ook dat er in de delegatie mensen waren die goede bedoelingen hadden en die tijdens die fameuze boswandeling op een realistische wijze tot een begin van overeenkomst probeerden te komen. Deze werden echter onmiddellijk in de rug geschoten door medeonderhandelaars. Wij hadden op het ogenblik van die fameuze *walk in the woods*-geschieden is reeds onze vragen moeten stellen en niet moeten wachten tot *Deadly Gambits* was verschenen om tot de conclusie te komen dat er geen eenzijdig verhaal mogelijk is over het onderbreken van de onderhandelingen in Genève. In beide kampen waren haviken en vredesduiven die een goede afloop van de onderhandelingen wensten.

Wij noemen de Europese inspiratie voor de Amerikaanse onderhandelingsvoorstellen de nuloptie. Mijnheer de Voorzitter, ik zou er willen op wijzen dat de nuloptie gegroeid is uit het voorstel van de socialistische en de sociaal-democratische partijen in West-Europa. Deze nuloptie streefde naar een vermindering van de SS-20, zodanig dat de opstelling van de Cruise en Pershing-raketten overbodig zou worden. Deze stelling blijkt ook uit de Senaatsresolutie en uit de eenparige resolutie van het Benelux-Parlement die wij hier eind januari in deze vergaderzaal samen met onze Benelux-partners in uw aanwezigheid, mijnheer de minister, zullen behandelen.

Ik verheug er mij nog altijd over dat hier in de Senaat, maar ook in het Benelux-Parlement, bijna eenparig de wens tot stand is gekomen om de Russische SS-20 zodanig te zien verminderen, dat de Cruise en Pershing-raketten overbodig zouden worden. Zo een onderhandelingspositie kan men verdedigen. Maar van de nuloptie hebben de Amerikaanse onderhandelaars een nul-nuloperatie gemaakt, zodanig dat Moskou ze wel moest verwerpen. Dat staat te lezen in *Deadly Gambits*. En u, mijnheer de minister, zou zich achter deze nul-nuloperatie geschaard hebben in plaats van de oorspronkelijke Europese en meer realistische formule te blijven verdedigen.

Ik zie dus niet goed in hoe u kunt spreken over de Belgische invloed op de Verenigde Staten. Het is eerder omgekeerd. Ik zie alleen maar dat de Belgische regering abdiceert, zwicht voor Amerikaanse pressie en haar eigen politieke onafhankelijkheid heeft opgegeven in ruil voor niet veel, zelfs niet voor economische geschenken, want zo moeten wij het haast noemen, die erin zouden bestaan dat de Verenigde Staten afstand zouden doen van hun veto tegen de export van Pégard-machines, hun veto in verband met staal, hun veto in verband met boter enz. Al die veto's hebben zware economische gevolgen in een periode waarin wij zouden moeten kunnen bogen op een grote exportpolitiek.

Heel deze invloed die wij zogezegd op het Witte Huis, op het *State Department* en op het Pentagon zouden hebben, heeft alleen tot gevolg gehad dat wij hebben moeten inbinden, dat er enorm veel pressie wordt uitgeoefend op de Belgische regering en op de Belgische handelsmissies. Er mogen dus terecht vragen worden gesteld over onze afhankelijkheid ten aanzien van de Verenigde Staten, niet alleen op militair, strategisch en diplomatiek gebied, maar ook op economisch vlak.

Door één van uw illustere voorgangers, mijnheer de minister, werd de idee gelanceerd van de regionale ontwapening. België heeft deze overigens ook verdedigd in de Verenigde Naties. Die regionale ontwapening zou het in principe mogelijk maken dat er in Europa beperkte ontwapeningsmaatregelen worden genomen, zoals kernvrije zones en veiligheidszones.

Die idee steunde op een Belgische diplomatieke traditie en werd door de toenmalige minister van Buitenlandse Zaken, de heer Simonet, aangebracht.

Sinds die idee in 1977 door België werd verdedigd is er in de Amerikaanse politiek een en ander veranderd. Plotseling blijkt dat men in de Belgische diplomatieke milieus klaarblijkelijk alle interesse voor die regionale Europese initiatieven heeft verloren.

Zo was er ook een Belgisch voorstel inzake chemische wapens. Collega Geldolf, wegens ziekte afwezig, zou dit element zeker in het debat hebben ingebracht na de interpellatie die hij daarover heeft gehouden.

In juni 1982 werd dit punt inderdad door onze regering op de Uno-agenda geplaatst. Wij constateren echter dat de Belgische diplomatie meer lof over heeft voor het in april 1984 ingediende Amerikaanse voorstel, ook al acht iedere waarnemer de verificatieclausules van het

Amerikaanse voorstel onaanvaardbaar voor de Sovjetunie. Alle waarnemers, zelfs specialisten in de Verenigde Staten, zeggen dat dit een onmogelijk uitgangspunt is om een akkoord te bereiken inzake chemische wapens.

Mijnheer de minister, u bent er waarschijnlijk zeer trots op dat u zich de jongste maanden bijzonder veel hebt verplaatst naar Oost-Europa. U hebt zich gekweten van een opdracht die u in feite van de Senaat hebt gekregen. U zou daar het diplomatieke «offensief» hebben gevoerd dat wij, senatoren, van u hadden verwacht.

Als wij de statistieken erop nagaan, stellen wij vast dat de jongste jaren het aantal contacten tussen de Belgische minister van Buitenlandse Betrekkingen en zijn collega's van het Warschau-pact is afgenomen ondanks het feit dat u initiatieven hebt genomen. Charles-Ferdinand Nothomb heeft nog minder contacten gehad, maar dat zal wel niemand in deze vergadering verwonderen. Harmel, Van Elsanle en Simonet hebben echter meer directe contacten gehad met hun collega's in Oost-Europa, dan u, mijnheer Tindemans!

Wat de inhoud van uw contacten betreft, vind ik het nauwelijks vermakelijk, mijnheer de minister, u te horen antwoorden op de vraag of de ontmoeting een succes was geweest met een verwijzing naar de duur ervan. Sinds wanneer wordt het belang van een ontmoeting bepaald door de duur van het gesprek? Wanneer wij de inhoud van de gesprekken nagaan, stellen wij vast dat het daarbij veel meer gaat om interne consumptie en om persoonlijke of partisaan genoegdoening. In tegenstelling tot uw voorgangers, Spaak en Harmel, hebt u zelden eigen voorstellen geformuleerd en nog minder eigen initiatieven ontwikkeld. Er was in die gesprekken geen enkele inbreng van Belgische zijde. De Belgische delegatie heeft er zich kennelijk toe beperkt alleen maar de teksten van de Navo-vergaderingen te gaan herhalen. Dergelijke gesprekken hebben dus weinig zin.

Ik heb zelfs begrepen, mijnheer de minister, dat u er in een bepaald geval niets beter op gevonden had dan de mechanismen van de Europese Gemeenschap uit te leggen aan een van uw Oosteuropese collega's. Ik weet wel dat zij daar veel belangstelling voor hebben omdat zij streven naar contact tussen de EG en de Comecon. Het zal dus wel een nuttig onderdeel zijn geweest van het gesprek. Dat was echter niet in de eerste plaats uw opdracht tenzij u dat beschouwt als vertrouwenscheppende maatregelen. Het is dan alleszins geen verloren tijd geweest maar op die manier kan men uren praten met Oosteuropese collega's over aangelegenheden die geen rechtstreeks verband hebben met wat Europa en België thans bezighoudt, namelijk de stopzetting van de nucleaire bewapeningswedloop.

De Belgische regering heeft besloten dat bilaterale oefeningen gevaarlijk zijn en wil alleen de bestaande contacten onderhouden in de hoop dat later gesprekken zullen plaatsvinden. Ik spreek hier bewust van hoop, ik zou zelfs durven zeggen «ijdele hoop», want juist door die houding draagt men bij tot het verlengen van de diplomatieke winter en maakt men bovendien elke eventuele diplomatieke stap ongeloofwaardig.

Ik heb niet het gevoel — en dit niet alleen omwille van de zaak-Pégard — dat men ons land in Oost-Europa *au sérieux* neemt. Ik heb nog minder het gevoel dat men ons land in Washington *au sérieux* neemt. Men komt hier immers om de haverklap op ingenomen standpunten terug. Ons land ondermijnt aldus zijn geloofwaardigheid. Men stelt terecht de vraag wat de bedoeling is van dat afwisselend koud en warm blazen op het departement van Buitenlandse Zaken in een materie die dan toch zeer delicaat is geworden.

Ik zou nog enkele woorden willen wijden aan het Tindemans-initiatief. Dit is even belangrijk als het Carter-initiatief van mei 1978 toen met het oog op de ontwikkeling van een defensieplan op lange termijn, een uitgebreide studie werd gemaakt over de evolutie van de Oost-Westbetrekkingen op lange termijn.

Dit initiatief is zo belangrijk dat niemand op uw departement zich daarvan nog iets herinnert. Omdat er bitter weinig in te lezen was, werd die studie overigens niet volledig gepubliceerd. De studie in verband met het Tindemans-initiatief werd evenmin gepubliceerd. Dat is wat mij eigenlijk stoort, omdat het wijst op wat ik daarnet heb gezegd over het ontbreken in België van elk initiatief.

In de Kamercommissie voor de Buitenlandse Betrekkingen hebt u gezegd: «Eén van de gevaren die de Alliantie thans bedreigen, is dat sommige landen-leden het INF-probleem als «opgelost» beschouwen, dat zij derhalve niet meer de noodzaak van een zo intensief overleg aanvoelen en zich op het pad van de individuele en niet-voorbereide initiatieven gaan begeven, die de zo duur betaalde samenhang van de Alliantie ernstig in gevaar kunnen brengen.

Zo wordt de sovjetrealiteit op een heel verschillende manier ervaren door de Amerikanen, de Duitsers en de Scandinavische landen; die verschillen in beoordeling kunnen tot een uiteenlopend beleid voeren. Een gemeenschappelijke bezinningsoefening zou die zienswijze enigszins kunnen harmoniseren.»

Laten we een kat een kat noemen. Het zijn de Verenigde Staten vooral die ontgoocheld zijn over het feit dat de ontspanning hun invloed in de derde wereld niet vergroot heeft. Ik haal mijn interpretatie bij een van uw bakens in slechte tijden, Henry Kissinger. Die schrijft in zijn mémoires dat ontspanning voor hem tot op zekere hoogte «tactisch» was, een middel om de sovjetdilemma's te maximaliseren en de sovjetinvloed in het Midden-Oosten te verminderen, en ook om de publieke opinie de wind uit de zeilen te nemen en Moskou van Hanoi te verwijderen. Dat was de ontspanning volgens Henry Kissinger.

Door de Amerikaanse «ontgoocheling» vandaag zomaar over te nemen, bewijst u ofwel dat u niet beseft dat de ontspanning nooit gedragsregels naar de derde wereld omvatte — onze collega De Pauw zal daarover straks nog handelen — ofwel dat u niet beseft wat ontspanning eigenlijk wel is.

Ontspanning is toch niet meer dan de minst slechte regulator van de betrekkingen tussen Oost en West. Om in uw termen te spreken: ontspanning is geen hemel op aarde, maar een voortdurend proces van invloeden, waar zo actief mogelijk moet op worden ingespeeld, om te beletten dat men een speelbal wordt van al dan niet convergerende belangen en invloeden. Een land als België kan zich zelfs niet permitteren «diep ontgoocheld» te zijn. De voormalige Finse president, die een zoveel moeilijker positie inneemt ten opzichte van de Sovjetunie dan het comfortabele België, schrijft in zijn jongste boek, en dat is toch wel betekenisvol: «Een klein land kan het zich niet veroorloven emoties een rol te laten spelen in het buitenlands beleid. Hartstochtelijke verklaringen veranderen zelden de loop der gebeurtenissen. Door ze te uiten kunnen we de stem van ons geweten sussen of even bewondering voor onze eigen dapperheid voelen. Maar ze kunnen ook leiden tot gevoelens van afkeer elders en dat kan leiden tot moeilijkheden die een land als Finland zich niet kan veroorloven. Op het gebied van de binnenlandse politiek heeft geen enkel verlies eeuwigheidswaarde, maar in de buitenlandse politiek zijn er tijden en kansen die nooit terugkomen.»

Dat is ook mijn conclusie als ik het buitenlands beleid van deze regering evenwichtig probeer te evalueren: dit land heeft kansen gemist en die kansen komen nooit terug.

Tot slot van mijn betoog wil ik u herinneren aan artikel 9 van het Harmel-rapport, de as van de Harmel-filosofie. Ik weet dat wij soms van mening verschillen over de juiste betekenis van de Harmel-filosofie en dat ons soms, ten onrechte overigens, wordt verweten dat wij een van de pijlers zouden verwaarlozen ten voordele van de andere.

Dit is een understatement. Artikel 19 van het Harmel-rapport zegde: «De vermindering van de spanningen is niet het einddoel doch maakt deel uit van een proces op lange termijn dat ten doel heeft de betrekkingen te verbeteren en een Europese regeling naderbij te brengen. Het uiteindelijke politieke doel van het Bondgenootschap is, in Europa te geraken tot een rechtvaardige en blijvende vreedzame orde, vergezeld van passende waarborgen voor de veiligheid.»

Sinds het debat over de Rijksmiddelenbegroting ben ik echt niet de religieuze toer opgegaan — de collega's mogen geen verkeerde indruk krijgen — maar ik moet toch weer terugrijpen naar de bijbel.

In het Oude Testament heeft men steeds geprobeerd een tegenstander moreel-ethisch te discrediteren en zo zichzelf te rechtvaardigen. Dat is wellicht een menselijke karaktertrek. Alleen stemt het beeld doorgaans niet overeen met de werkelijkheid. Naarmate die binnendringt in een bondgenootschap, kan dit niet anders dan tot veranderingen leiden in dat bondgenootschap. Want een bondgenootschap komt enkel tot stand tegen iemand en onder iemand. Dat is de cement die een bondgenootschap uiteindelijk bijeenhoudt. Als de tegenstander in minder diabolische afmetingen wordt bekeken, brokkelt die cement onvermijdelijk af. Zo iets wordt door de leider van het bondgenootschap maar met matig enthousiasme begroet, omdat die afbrokkeling meteen ook zijn leiderschap aantast. En hier spreek ik zelfs niet in de eerste plaats over de Navo en de Verenigde Staten.

Waarschijnlijk is dit ook het geval in de landen van het Warschaupact.

Het is duidelijk dat inzake leiderschap de Verenigde Staten maar ook de Sovjetunie een prijs betalen. Als beide grootmachten op zoek zijn naar een *modus vivendi*, is het voor hen uitgesloten met het spookbeeld van de diabolische tegenstander hun bondgenoten te beletten zelf toenaderingspogingen te ondernemen.

Laten we het dus over de werkelijkheid hebben. Wat zijn de internationale problemen waar Europa mee geconfronteerd wordt? De economische crisis, de technologische achterstand, de Noord-Zuidkloof, de ecologische ontredde en de Oost-Westtegenstelling. Velen maken er zich gemakkelijk van af door alle bedreigingen op één hoop te gooien, op één as te projecteren, die van de confrontatie. Niet alleen is dat een simplificatie van de werkelijkheid, maar het leidt mij alvast tot een eerste conclusie: als Europa er niet in slaagt een minimum aan ontspanning terug te vinden, dan zullen de antwoorden op de andere uitdagingen er ook nooit komen. Het is voor ons land, maar ook voor Europa, van het grootste belang de wapenwedloop op dit continent af te remmen.

Deze wedloop is vooreerst onbetaalbaar aan het worden: ik ben niet bereid om voor deze waanzin de sociale zekerheid in dit land af te takelen en het regeringsbeleid, dat wij de jongste dagen in de Rijksmiddelenbegroting en in de sociale en fiscale herstellwetten hebben aangevallen, verder te laten duren enkel en alleen voor het verschaffen van middelen om de militaire en strategische situatie in Europa nog harder en moeilijker te maken.

De bewapeningswedloop is onbetaalbaar geworden maar het is de Amerikaanse oplossing, de oplossing van het militair politico-economisch blok dat vandaag via het Pentagon in het Witte Huis de lakens uitdeelt. Wij verwerpen die oplossing want zij zou gepaard gaan met grotere lasten voor de bevolking, meer geld voor wapens en minder voor de strijd tegen de economische crisis en zou onze sociale, economische en politieke stabiliteit in gevaar brengen.

De bewapeningswedloop nadert bovendien een nieuwe militaire onstabiele fase waarin de onzekerheden talrijker zullen worden dan de zekerheden.

De bewapeningswedloop verscherpt tenslotte de politieke tegenstelling tussen Oost en West, die op haar beurt de vraag om meer wapens stimuleert.

De bewapeningswedloop brengt ons in een fatale vicieuze cirkel waarin gevolg oorzaak wordt en niemand nog de controle op de gebeurtenissen kan verzekeren.

Waarom wordt die wapenwedloop veroorzaakt? Door de voortdurende modernisering van wapenarsenalen die aan de groei ervan een veel grotere dynamiek verleent dan aan de besprekingen over de beperking ervan en door de tegenstelling tussen Oost en West.

Een Belgisch veiligheidsbeleid zal dus inwerken op deze twee oorzaken. Het eerste zal worden bereikt door de bevestiging van de modernisering; het tweede, door politieke initiatieven om de tegenstelling te overbruggen.

Het Oost-Westbeleid dat u moet voeren, mijnheer de minister, zou zich moeten laten leiden door dit dubbele uitgangspunt: bevestiging en toenadering. België moet meewerken aan het tot stand komen van omstandigheden waarin dit dubbele uitgangspunt kans op slagen kan hebben.

U hebt deze kans, tijdens de weinige dagen die u nog resten, indien over het Hapart-geval en alle aparte gevallen waar de regeringsmeerderheid nu wordt mee geconfronteerd niet in extremis een akkoord kan worden gevonden, Zoniet hebt u enige weken respijt en kunt u in Washington gaan pleiten voor bevestiging en toenadering.

Wij zullen morgen, als senatoren, niet aanwezig kunnen zijn op een manifestatie van het Vaka waarbij een vredesketen wordt gemaakt in Antwerpen tussen de consulaten-generaal van de Sovjetunie en van de Verenigde Staten.

Onze collega's van de andere Kamer zullen er wel kunnen zijn om de reden die ik reeds heb onthuld, vorige maandag, bij de aanvang van onze werkzaamheden. Feitelijk, zelfs wanneer we fysiek in de onmogelijkheid zijn om aan de vredesketen deel te nemen, zullen we er zijn naar het hart en naar de geest ...

De heer De Smeyter. — De minister zal er zijn.

De heer Wyninckx. — ... en misschien, mijnheer de minister, bent u er zelfs naar hart en geest. Misschien gelooft u inderdaad dat er nog ernstige kansen bestaan om het noodlottig rakettenbesluit niet uit te voeren, om het geheim akkoord van uw regeringsmeerderheidspartijen niet uit te voeren — behalve wanneer het zou betekenen dat het opnieuw een hypocriet maneuver is — en, uitgaande van de optimistische visie, dat de meerderheid de kans zou krijgen om voort te boeren. Die kans is kennelijk verkeken.

Er zal nog een andere vredesmanifestatie in Brussel tot stand komen; namelijk op 20 oktober 1985, waaraan meer dan een half miljoen mensen

zullen deelnemen. De eerste keer waren er 250 000 deelnemers, de tweede keer een half miljoen. Of de regering die we nu hebben dan nog zal bestaan en of zij al dan niet zal hebben beslist, één zaak is duidelijk, de publieke opinie heeft lak aan de dubbelzinnigheid die vandaag in verband met de rakettenmaterie tot uiting komt. De meerderheid in ons land is tegen de ontplooiing van de raketten.

Wij, Vlaamse socialisten, staan aan de spits in de strijd tegen de raketten. (*Applaus op de socialistische banken.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw De Pauw.

Mevrouw De Pauw-Deveen. — Mijnheer de Voorzitter, een drietal weken geleden, richtte ik tot minister Tindemans een schriftelijke vraag aangaande de taalkaders in onze diplomatie. Aangezien ik nog geen antwoord kreeg, leek mij deze bespreking een goede gelegenheid om deze vraag opnieuw te stellen.

Volgens het Molitor-verslag zijn er te veel Nederlandstalige diplomaten en wordt er voorgesteld ze op 63-jarige leeftijd met pensioen te laten gaan.

Volgens het organiek kader zijn er echter geen Nederlandstalige diplomaten te veel.

Ik geef u de cijfers.

De aantallen bepaald in het koninklijk besluit van 11 december 1978 zijn als volgt:

	Fr.	N.
Eerste klas	9	9
Tweede klas	67	66
Derde klas	70	44
Vierde klas	35	17
Vijfde klas	32	26
Zesde klas	32	18

Hieruit blijkt dat nog 4 Nederlandstaligen in de derde klasse ontbreken, 10 Nederlandstaligen in de vierde klasse, 6 Nederlandstaligen in de vijfde klasse en 10 Nederlandstaligen in de zesde klasse. Er is dus een tekort van 30 Nederlandstalige diplomaten op het bij koninklijk besluit vastgesteld kader. Aan Franstalige kant ontbreken 65 diplomaten.

Dit tekort schijnt ontstaan te zijn door een gebrek aan recrutering aan Franstalige zijde, veroorzaakt door het gemis aan belangstelling voor een veeleisende taak in het buitenland als ambtenaar van de Belgische Staat. Meent de minister dat het billijk is de Vlamingen die wel hun verantwoordelijkheid hebben opgenomen, te straffen met een vervroegde pensionering, omdat van Franstalige kant te kort geschoten wordt? Het toppunt is dat die Franstaligen juist horen tot de 110 Nederlands-onkundige Franstaligen die minister Spaak tussen 1944 en 1947 benoemde, dan wanneer hij toen maar 30 Nederlandstaligen aanstelde.

Op het ogenblik dat alle loopbanen in België ingekort worden, stelt het Molitor-verslag voor, de loopbaan van Franstalige diplomaten van 65 tot 67 jaar te verlengen. Meent de minister van Buitenlandse Betrekkingen niet dat in de huidige economische conjunctuur dit een asociale maatregel is die onmogelijk door de beugel kan? Het betreft betrekkingen die vrij moeten komen. Het blokkeert de bevordering van de jongere diplomaten, het blokkeert het openkomen van posten in het buitenland en door het koppelen aan het voorstel om Nederlandstalige diplomaten op 63 jaar te pensioneren, verwekt het misnoegdheid en ontnoediging bij de Vlaamse diplomaten. Is het de bedoeling van de minister deze onbillijke maatregel in te voeren?

Het tweede deel van mijn betoog betreft de Ontwikkelingssamenwerking.

Mijn eerste vorming als filoloog heeft sporen nagelaten; zo let ik speciaal op de betekenis en het gebruik der woorden. Tot mijn ongenoegen constateer ik dat onze ministers daar niet zo kieskeurig zijn. Onlangs nog moest ik minister Hansenne erop wijzen dat het woord «herintegratie» verkeerd gebruikt werd, daar waar hij gastarbeiders uit België wil wegsturen, niet alleen naar hun land van oorsprong, maar ook naar een ander, nieuw, niet-EEG-land. Minister Hansenne bleek zelfs zijn moedertaal niet te kennen.

Wat nu de term «ontwikkelingssamenwerking» betreft, blijkt de regering en inzonderheid de verantwoordelijke staatssecretaris en dus ook de minister van Buitenlandse Betrekkingen vergeten te zijn welke de juiste inhoud is van het woord ontwikkeling en van het woord samenwer-

king, en wat hun combinatie ontwikkelingssamenwerking betekent. Dit is zeker niet slechts 7 pct. besteden aan landelijke ontwikkeling en 6 pct. aan gezondheidszorg, maar heel wat besteden aan infrastructuurprocedures die de commerciële belangen dienen van de Belgische materiaalleveranciers.

Ontwikkelingssamenwerking betekent niet kortzichtige commerciële standpunten als leidraad nemen om via de derde-wereldhulp de Belgische economie te stimuleren.

Ontwikkelingssamenwerking betekent niet het aanpassen van de projecten aan de noden van de privé-sector, zodat het uiteindelijk bij de Belgische firma's is dat de subsidies terechtkomen.

Ontwikkelingssamenwerking betekent niet, het verlenen van hulp die de economische crisis in het Westen moet helpen oplossen, het imponeren van bepaalde technologieën waar de multinationals baat bij hebben, de rijkere landen helpen, door ze bijvoorbeeld, exportkredieten te verlenen die mogelijk zijn dank zij investeringen van privé-kapitaal, noch dictatoriale regimes steunen.

Ontwikkelingssamenwerking dat is voor ons: een politiek op lange termijn voeren, een beleid voeren dat een bepaalde beleidsvisie volgt, rekening houden met de basisbehoeften van de bevolking, niet alleen de absolute armoede uit de wereld helpen, maar er ook over waken dat de rechten van de mens worden geëerbiedigd, samen met die landen hun eigen economie, hun eigen sociale en politieke democratische structuren opbouwen, hun eigen cultuur ontwikkelen. Dat is ontwikkelingssamenwerking.

Zo'n beleid wordt hier echter niet gevoerd: het mercantilisme is prioritair en dictaturen worden gesteund. Erger nog, er bestaat een zwarte lijst van landen die geen steun mogen krijgen. — de heer Wyninckx heeft er op gewezen —, zelfs indien daar de grootste armoede heerst, zelfs indien daar duizenden kinderen sterven.

Het meest flagrante voorbeeld is dat van Ethiopië. Sedert geruime tijd wist men dat een voedselramp daar dreigde. Het cynisme van de Verenigde Staten en van Groot-Brittannië ging zover te hopen dat hongersnood het marxistische regime daar zou doen vallen.

Ook voor staatssecretaris de Donnée hoorde Ethiopië op de zwarte lijst van die landen die uitgesloten worden van de medefinanciering door het Abos, van projecten van de niet-gouvernementele organisaties. Dat is een lijst van acht landen die worden geweerd omdat er een zogenaamd communistisch regime heerst. En nochtans hoort men steeds als antwoord, als er kritiek komt op hulp aan dictatoriale landen, dat «België Staten kent, geen regimes!»

Dat is een onaanvaardbare tegenstelling.

De heer Bascour, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op

Anderzijds bestaat een zogenaamde «positieve» lijst waarop 56 Staten voorkomen en nog een andere lijst van 29 landen waar de universiteiten op eigen initiatief projecten mogen starten. Behalve een «communistic» regime, zijn de criteria niet duidelijk. Graag zou ik ook vernemen wat de regering denkt van samenwerking met de landen die op geen enkele lijst voorkomen.

Om op Ethiopië terug te komen, graag had ik van de minister vernomen of geen beroep kan worden gedaan op het Overlevingsfonds? Wat dit Overlevingsfonds betreft, wou ik meer in het algemeen vernemen, wat reeds werd verwezenlijkt, op welke basis een systematische politiek voor het bestrijden van de honger zal worden gevoerd.

Om op die lijsten terug te komen, stellen wij dat die niet alleen onaanvaardbaar zijn wegens de criteria, maar ook kunnen we niet accepteren dat de NGO op dergelijke manier onder druk worden gezet. Dit is werkelijk hun autonomie aantasten. Het is echter de bedoeling van de minister, de NGO hun zelfstandigheid af te nemen. Dat was duidelijk bij de 11.11.11-actie, toen de door de NCOS gevoerde voorlichtingscampagne over Zaïre de minister niet beviel. Meteen dreigde hij de subsidies van de NCOS in te krimpen! Dat is de werking van de NCOS en de andere NGO ontkennen. In het NCOS-jaarrapport 1984 over het Belgische ontwikkelingsbeleid — een zeer interessante lectuur voor alle collega's — lezen we welke, volgens het NCOS, de rol is van de NGO: «Projecten ondersteunen waardoor de lokale bevolkingen toegang krijgen tot de hulpmiddelen voor sociaal-economische ontwikkeling, maar ook het voeren van een kritische dialoog met de overheid over het ontwikkelingsbeleid. Van belang daarbij is het recht van de NGO om onafhankelijke informatie te verspreiden onder de bevolking.»

Volgens de minister en de staatssecretaris moet ontwikkelingssamenwerking zich beperken tot hulp. De criteria die bepalen aan wie, hoe

en wat zal worden gegeven, beantwoorden niet aan echte belangloze ontwikkelingssamenwerking.

In dat NCOS-jaarrapport wordt ook de situatie in het Abos aangeklaagd. De slechte werking van dit bestuur is ongetwijfeld mede verantwoordelijk voor het onefficiënte ontwikkelingsbeleid van België. Maatregelen zijn noodzakelijk. Blijkbaar verschillen de meningen van de minister en van de staatssecretaris dienaangaande, waarbij de liberale staatssecretaris de weg op wil van de privatisering, net als zijn collega's in de andere sectoren. Graag vernam ik of nu uiteindelijk is beslist welke maatregelen zullen worden getroffen en welke hervormingen zullen worden uitgevoerd om dat verspillend en beschamend immobilisme ongedaan te maken.

Bovendien komt ook hier het communautaire probleem naar voren. Er wordt veel herrie gemaakt rondom het zogenaamde onevenwicht tussen Franstaligen en Nederlandstaligen in de diplomatie, maar men voegt er niet aan toe dat bij het personeel van Ontwikkelingssamenwerking het grootste onevenwicht heerst. In 1982 en 1983 werden voor de bilaterale coöperatie 243 personen aangeworven: 79 Nederlandstaligen en 164 Franstaligen, meer dan het dubbele dus. De huidige dienstdoende administrateur-generaal van het Abos, een zekere heer Pochet, is bovendien Nederlandsonkundig: weer een wantoestand op taalgebied! Van de minister wou ik dan ook vernemen of, bij de herstructurering van het Abos, aan communautarisering wordt gedacht?

Waarom al die kritiek bij het behandelen van het aanpassingsblad? Het is helaas, nodig die telkens en telkens te herhalen. In 1984 werd weinig gerealiseerd. Ik citeer weer uit het «Editoriaal» van het *Jaarrapport* 1984 van het NCOS: «Met betrekking tot de «aandachtspunten voor politieke actie» uit het jaarrapport 1983, moeten wij vaststellen dat er weinig gerealiseerd werd. Geen hervorming van internationale structuren, geen noemenswaardige heroriëntering van de Belgische ontwikkelingshulp, geen systematische en klare informatie over Belgische projecten in de derde wereld.»

Maar is er enige hoop op verandering in 1985? Zal men in de regering wat meer taalkennis verwerven en begrijpen wat de juiste draagwijdte is van het woord ontwikkelingsamenwerking? De hoop is gering, helaas, en onze neen-stem zal daar ook maar weinig aan veranderen. (*Applaus op sommige socialistische banken.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Van Puymbroeck.

Mevrouw Van Puymbroeck. — Mijnheer de Voorzitter, ik wou namens onze fractie naar aanleiding van de correctie in de aanpassing van de begroting van 1983 de aandacht vestigen op de ontwikkelingssamenwerking, waarover deze verbetering gaat. Ook dit jaar is procentueel bekeken onze bijdrage voor ontwikkelingsamenwerking gedaald.

Onze Eerste minister en onze Vice-Eerste minister en minister van Financiën doen hun uiterste best om ons ervan te overtuigen dat alles beter gaat en onder controle is, maar het ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, haalt de crisis aan als voorwendsel om onze bijdrage voor ontwikkelingsamenwerking te verminderen. Als burgers van dit land moeten wij rekening houden met onze eigen vierde wereld en de armoede in eigen land zoveel mogelijk bestrijden. Toch menen wij dat wij nog altijd welvarend zijn.

Ik voel mij beschaamd om ons tekort aan solidariteit met de armen in de wereld, vooral als ik de beelden zie van Tsjaad, Ethiopië en andere landen. Als ik de armoede vaststel in Zuid- en Midden-Amerika, dan vraag ik mij af waarom wij onze ontwikkelingshulp moeten verminderen. Waarom is er meer geld nodig voor wapenning? Wij zijn niet onwetend. Wij beseffen ten volle wat er gebeurt. De miljarden die aan wapenning worden uitgegeven kunnen we niet besteden aan voedsel en ontwikkelingshulp. Mensen sterven, mijnheer de minister, omdat wij meer investeren in twijfelachtige wapenning. Wij weten dat ieder van ons daar diep in zichzelf ongelukkig om is, maar waarom hebben wij de moed niet om bewust het roer om te gooien?

Als wij zien dat Reagan nog deze week initiatieven neemt om de contra's te steunen en in de Verenigde Staten verblijvende Cubanen inzet om tegen een democratisch verkozen regering te vechten, stellen wij daarbij toch vragen. Dergelijke beslissingen tasten de geloofwaardigheid van de vredeswil van Washington aan. Zoeken de Verenigde Staten niet veeleer economische en financiële voordelen voor hun wapenindustrie en toeleveringsbedrijven? Is hun militaire sterkte niet ook een waarborg voor hun financiële en politieke overmacht?

Mijnheer de minister, meer dan wapenning is ontwikkelingshulp een garantie en een onontbeerlijke voorwaarde voor vrede. Wapenning is allesbehalve een zekere waarborg; het houdt tegelijk een risico in. Meer

en meer zien wij dat door de huidige wapenningsswedloop de beschrijvingen van de apocalyps de werkelijkheid benaderen. Kernwapens, chemische, biologische wapens en nu nog ruimtebewapening, we zijn er regelrecht voor gewaarschuwd.

De mens geroepen tot verantwoordelijkheid voor zijn medemens en de wereld, investeert zijn verstand, zijn verbeelding en zijn rijkdom in een industrie die werkt voor de dood.

De jaarbegroting van de UNO is gelijk aan de kosten van vier dagen wetenschappelijk onderzoek voor de wapenningindustrie. Wij zullen dan ook binnen een paar dagen een wetsvoorstel indienen in verband met de chemische en biologische wapens. Wij hopen dat ook onze collega's van de CVP, zowel in de Kamer als in de Senaat, ons voorstel in verband met de kernraketten zullen goedkeuren, omdat wij ervan overtuigd zijn dat het de enige rechtvaardige, democratische en wettelijke weg is om dit probleem te behandelen. Deze beslissing moet door het Parlement worden genomen.

Vermindering van wapenning, verhoging van overleg in de wereld, scheppen van vertrouwen, uitbanning van armoede, samenwerking, ook op het gebied van ontwikkeling, dat is aan vrede bouwen. En hier wil ik zeker mevrouw De Pauw bijvallen als ze sprak over de manier waarop het wel en niet moet.

In deze periode vlak vóór Kerstmis, mijnheer de minister, is het opvallend dat mensen nog altijd in een soort van advent, een soort van afwachting, leven. Eigenlijk hebben we alle mogelijkheden tot verlossing en bevrijding in handen, maar we gebruiken ze verkeerd. Daarom wil ik u vragen om in deze koude wereld mee te werken aan meer menselijkheid. Concreet betekent dit, meer helpen bij ontwikkelingsamenwerking. Ontwikkelingsamenwerking is mensen leren verantwoordelijkheid dragen, maar daartoe ook kansen scheppen en geven.

Daarom enkele concrete vragen.

Wat met de plaatsing van de kernraketten?

Wat doet België voor het verminderen van chemische en biologische wapens?

Wat verwezenlijkte het Overlevingsfonds dat een directe hulp voor overleving moet zijn?

Kunnen wij onze bijdrage voor ontwikkelingsamenwerking niet opvoeren?

Dit zijn maar een paar vragen.

Ik eindig met een woord van Thomas Borge: «Solidariteit, wereldsolidariteit, is de tederheid tussen de volkeren», en die is nu meer dan ooit nodig. (*Applaus op de banken van Ecolo-Agalev en op de socialistische banken.*)

M. le Président. — La parole est au comte du Monceau de Bergendal.

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Monsieur le Président, la proposition qui nous est soumise et concerne l'ajustement de votre budget de l'année 1983, ne laissait pas supposer un grand débat de fond sur les problèmes des relations extérieures. Mais, les circonstances étant ce qu'elles sont, aujourd'hui, les interventions des uns et des autres m'incitent à intervenir sur le problème des missiles.

Il nous semble tout à fait normal, monsieur le ministre, lorsque règne dans une communauté, une ville ou un pays un climat d'insécurité, d'agression contre les biens et les personnes, que les personnes concernées prennent quelques précautions. Il convient donc de prendre des mesures élémentaires de sécurité, de façon à «ne pas tenter le diable.»

Faut-il souligner que cette attitude est dénuée de toute agressivité? La double décision de l'Otan de décembre 1979 répond à cette même ligne de conduite. Sécurité et dialogue sont indissociables et s'équilibrent mutuellement. Telle est la doctrine de l'Otan depuis le rapport Harmel de 1967; l'auteur l'a très longuement redéfinie à l'occasion d'une conférence qu'il a donnée à l'Institut supérieur de défense, au début de cette année.

Il avait été prévu que la situation serait évaluée tous les six mois et donc en décembre 1984.

Certains préféreraient que cette évaluation se fasse plutôt en janvier, et l'on peut, d'une certaine manière, les comprendre, car beaucoup de choses ont évolué et sont toujours en train d'évoluer.

Tout d'abord, fait capital, le président Reagan a été réélu. Il aurait pu l'être avec une petite ou une moyenne majorité. Mais, tout le monde le sait: on assista à un véritable raz-de-marée. Fait plus important, et toutes les statistiques le montrent, la jeunesse américaine lui a très largement accordé sa totale confiance.

Et le président Reagan a montré une nouvelle facette de sa personnalité tant au cours de sa campagne électorale que depuis lors.

Certains se plaisaient à le décrire comme un « va-t-en guerre ». Un incident de micro laissait d'ailleurs craindre l'exactitude de ce jugement. De même, ses vues parfois simplistes d'un monde divisé en deux parties — celle du bien, les Etats-Unis et celle du mal, l'URSS — plaident en faveur d'un tel jugement.

Mais les choses ont évolué et, au contraire, ses déclarations nous donnent le grand espoir d'un accord possible à Genève. Nous avons assisté nous-mêmes, lors d'une visite aux Etats-Unis, en compagnie notamment de certains membres du PS et du SP, aux différentes phases des contacts qui ont eu lieu à l'occasion de la réunion de l'Onu.

Il faut constater que cette réunion entre M. Gromyko et le président des Etats-Unis n'a pas été brève, puisqu'elle a duré huit heures, même si l'on tient compte des problèmes de traduction qui se posent.

De telles discussions doivent éveiller en nous un espoir quant aux futurs développements des négociations qui devraient vraisemblablement reprendre, au mois de mars prochain, à Genève.

En attendant l'issue de ces négociations, nous devons rester vigilants. L'URSS, quant à elle, ne perd jamais une occasion de tester notre volonté de défense et ce, parfois, d'une manière provocante. N'a-t-on pas appris au cours de la dernière réunion des ministres des Affaires étrangères de l'Otan — cela a été annoncé dans la presse — que des satellites américains avaient détecté neuf vecteurs porteurs chacun de trois têtes nucléaires, c'est-à-dire finalement vingt-sept missiles nouvellement déployés par les Soviétiques. Dès lors, les travaux d'infrastructure entrepris actuellement dans notre pays répondent également à ce souci d'assurer un équilibre entre sécurité et dialogue. Ces travaux visent également à rattraper un retard important en matière d'infrastructure, par rapport non seulement aux Soviétiques, mais aussi aux réalisations effectuées par les membres du pacte de Varsovie.

Ce serait toutefois une erreur historique pour la Belgique que de suivre notamment la politique hollandaise et ses hésitations.

Je suis frappé de voir combien les membres du SP se sentent concernés par la politique hollandaise.

M. Egelmeers. — Vous avez raison.

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Faut-il pourtant rappeler que la Hollande, qui compte treize millions d'habitants, a acheté le « Patriot » — ce que nous n'avons pas fait —, possède un nombre de chars double du nôtre, elle a en outre renouvelé ses « Léopard » — ce que nous hésitons à faire étant donné leur prix élevé ? Ce pays possède une flotte cinq fois aussi importante que la nôtre — mais cela peut se comprendre pour un pays maritime comme la Hollande —, enfin celle-ci dispose d'une aviation pratiquement une demi-fois plus importante que la nôtre. Dans de telles conditions, on peut encore se permettre des hésitations, d'autant plus que la Hollande n'est pas, de tradition, aussi souvent envahie que notre pays. Notre histoire démontre qu'en moyenne tous les trente ans notre pays sert malheureusement de champ de bataille européen et tout le monde sait que c'est nous qui, finalement payons la note.

Dernièrement, le journal *Le Soir* a réuni les présidents du PS et du SP. A la question de savoir si l'implantation des missiles pourrait, dans l'avenir, opposer les deux partis, notre collègue M. Spitaels, tout en nuances comme il lui convient, se souvenait de la décision prise en 1979 par MM. Claes et Simonet. Son étonnement fut grand lorsque M. Van Miert lui jeta pratiquement à la figure que, de toute manière, quant à lui, il s'opposerait à l'implantation des missiles.

Monsieur le ministre, c'est le type même de discours qui a valu à la Belgique d'être le champ de bataille de l'Europe pendant plusieurs siècles, comme je l'ai rappelé tout à l'heure. C'est pourtant ce type de paix que préconise M. Van Miert qui prépare le mieux à la guerre.

Si un certain général américain — on nous le rappelle maintenant dans une séquence tout à fait remarquable de la RTBF — n'avait pas répondu *Nuts* lors de la percée von Rundstedt, à quel prix, après combien de nouveaux massacres, ...

M. Humblet. — Sommes-nous présentement en guerre, monsieur du Monceau ?

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Heureusement nous ne le sommes pas encore.

M. Humblet. — Pas jusqu'à présent ...

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Mais que se passe-t-il donc en Afghanistan, monsieur Humblet ? Ce pays envahi n'est-il pas en guerre ?

M. Humblet. — Je suis depuis cinq ans toutes les manifestations touchant l'Afghanistan et constate que jamais la droite n'y est représentée.

M. P. Peeters. — Nous travaillons pendant ce temps-là.

M. le comte du Monceau de Bergendal. — A quel prix donc et après combien de nouveaux massacres supportés par la population, la Belgique aurait-elle pu espérer la paix dans la liberté ?

J'ai écouté avec attention M. Wyninckx et lui reconnais une grande bonne foi.

Comme il a été, si je ne me trompe, mandataire communal d'une commune durement touchée à l'époque — par manque de précautions, il faut le souligner —, je lui demande de s'interroger, parce qu'il pêche, en quelque sorte, par excès de prudence, afin de voir si sa générosité n'est pas, dans une certaine mesure, empreinte de naïveté.

En juillet 1983, le SP, par la voix de M. Wyninckx, avait demandé que soit reportée en décembre 1984, l'application de la double décision de l'Otan. Comme nous y sommes, il conviendrait de rester crédible dans ses discours.

Monsieur le ministre, nous avons apprécié les déclarations très claires et précises faites à ce sujet par M. Chabert au nom du CVP, en commission des Relations extérieures, il y a quinze jours environ.

Notre groupe soutient la position adoptée par le gouvernement en cette matière et fait sienne cette formule : « Prendre des risques pour sauver la paix. »

M. Vercaigne. — Mais votre groupe ne vous soutient pas ; il est absent.

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Monsieur le ministre, nous vous encourageons à poursuivre dans la voie que le gouvernement s'est choisie. Un petit pays n'aura de poids que s'il s'inscrit dans un grand courant qui lui assure sa crédibilité.

Il y a quelques années, la Belgique risquait d'être ravalée au rang d'une république sud-américaine tant elle était rongée par l'inflation, l'absence de décisions politiques, la charge du déficit budgétaire et de nombreux recours aux élections.

Aujourd'hui, le gouvernement a repris les choses en mains avec courage et persévérance. La Belgique est à nouveau un pays qu'on écoute.

Vous pouvez, monsieur le ministre, jouer le même rôle que ceux qui vous ont précédé et qui ont rempli leur mission avec grand succès. Je songe, en l'occurrence, au prestige qu'avaient acquis des van Zeeland, Spaak et Harmel, tant sur le plan international que sur le plan européen.

Vous êtes leur digne successeur puisque, notamment lors de vos derniers voyages derrière le rideau de fer, vous avez été écouté — vous nous l'avez dit en commission — et avez eu des conversations importantes avec les chefs d'Etat de ces pays. C'est le rôle conciliant que doit jouer le représentant d'un petit pays, mais encore faut-il qu'il soit crédible.

Maintenez donc le cap ! C'est le souhait que nous vous adressons ainsi qu'à tout le gouvernement, monsieur le ministre, en cette fin d'année. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Paul Peeters.

De heer P. Peeters. — Mijnheer de Voorzitter, ik wil van de gelegenheid gebruik maken om naar aanleiding van de bespreking van het ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Buitenlandse Handel enkele opmerkingen te maken.

Ten eerste, wil ik verwijzen naar de vergadering die een paar weken geleden plaatsvond in het Egmontpaleis, waarop alle exportadviseurs werden samengeroepen. Deze vergadering heeft aanleiding gegeven tot het formuleren van een hele reeks van besluiten. Ik zou u willen vragen,

mijnheer de minister, deze besluiten, eventueel via de staatssecretaris, zo spoedig mogelijk mede te delen aan de leden van de parlementaire commissies voor de Buitenlandse Handel. Zij kunnen wellicht nuttig zijn voor ons werk.

Ten tweede, wil ik nogmaals een lans breken voor meer coördinatie in de inspanningen voor de promotie van onze buitenlandse handel. Naar wij vernemen heeft de staatssecretaris een commissie ad hoc opgericht. Ik meen dat de leden van de commissie voor de Buitenlandse Handel over die bijzondere commissie en over haar werkzaamheden zouden moeten worden ingelicht. Ik ben ervan overtuigd dat dezelfde commissieleden heel wat inbreng zouden kunnen hebben in de besluitvorming van deze commissie.

Ten derde, wil ik wijzen op de reeds lang aanslepende problematiek van de handelsprospectoren. Ik heb een wetsvoorstel ingediend betreffende het statuut van de handelsprospectoren, en de talrijke reacties die ik daarop heb ontvangen van verschillende ambassades en consulaten bewijzen dat deze materie inderdaad dringend moet worden behandeld. Derhalve dring ik aan op een spoedige behandeling van mijn wetsvoorstel.

Tenslotte wil ik nogmaals herinneren aan enkele concrete punten in het beleid van Buitenlandse Handel die dringend moeten worden opgelost, namelijk: de samenstelling van het directiecomité en van de beheerraad van de Belgische Dienst voor de Buitenlandse Handel, de oplossing van het taalkaderprobleem in de BDBH, de uitbouw van onze regionale kantoren en tenslotte de vastlegging van de bevoegdheden in Buitenlandse Handel. Vele buitenlanders worden thans immers overvallen door allerlei excellenties, parastatale instellingen en dergelijke en begrijpen niet wie wie is en wie wat behartigt op het gebied van onze buitenlandse handel. (*Applaus op de banken van de Volksunie.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Adriaenssens.

De heer Adriaenssens. — Mijnheer de Voorzitter, de bespreking van dit wetsontwerp biedt ons de gelegenheid om het buitenlands beleid van de Belgische regering van naderbij te bekijken. Ingevolge onze afspraak in de SP-fractie zal ik mij beperken tot problemen in verband met de Westeuropese Unie.

De Westeuropese Unie, opgericht in 1954 ingevolge het Verdrag van Brussel, kende de laatste jaren een schaduwbestaan. Belangrijke rapporten van de Assemblée van de Westeuropese Unie werden nauwelijks behandeld in de Raad van ministers van de WEU. Aanbevelingen werden als degelijk bestempeld, maar verdwenen voor de rest in de kartons. Eén van de vele voorbeelden: onze landgenoot Frans Tanghe, oud-CVP-voorzitter, maakte enkele jaren geleden een diepgaand verslag over de standaardisatie van de wapens in de Westeuropese landen. Met tientallen voorbeelden toonde hij aan dat, mits meer eenvormigheid en rationalisatie, enorme besparingen zouden mogelijk zijn, niet alleen bij de vervangstukken, maar ook bij de enorme hoeveelheid munitie van allerlei kaliber, die nu overal per gebruikt wapen diende te worden aangelegd, van het eenvoudigste geweer over kanons, tanks, vliegtuigen enzovoort.

Een miljardenbesparing en daarbij nog een betere en rationeler bewaarding. Frans Tanghe kreeg wel felicitaties, maar zijn maandenlang werk heeft in de praktijk tot niets gediend.

Vanuit de Franse en Italiaanse parlementaire hoek werd regelmatig getracht het budget van de Assemblée en het secretariaat te Parijs aanzienlijk te versterken. Drie jaar lang was ik voorzitter van het budgetcomité en heb deze voorstellen behandeld. Al de regeringen bleven echter bij de nulgroei van het budget, waardoor nieuwe initiatieven onmogelijk waren.

Tientallen voorbeelden onderstrepen dat de Westeuropese Unie tot begin 1984 een «schone slaapster» was waarvoor de respectieve regeringen van de zeven landen nog weinig belangstelling hadden. Dit was ook de houding van ons ministerie van Buitenlandse Betrekkingen. Sindsdien werden er initiatieven genomen om de WEU nieuw leven in te blazen. Er kwam een voorstel van de Franse regering om de WEU uit te bouwen tot een volwaardig Europees verdedigingsorganisme. Op 29 oktober kwam de Assemblée van de Westeuropese Unie in buitengewone vergadering bijeen te Rome om de 30e verjaardag van het Verdrag van Brussel te herdenken.

De minister van Buitenlandse Zaken van de Duitse Bondsrepubliek, Genscher, hield er een uiteenzetting. Vooraf, op 26 en 27 oktober, eveneens te Rome, was er een colloquium waaraan de ministers van Buitenlandse Betrekkingen en van Defensie der zeven landen — Frank-

rijk, Duitsland, Italië, Groot-Brittannië, België, Nederland, Luxemburg — deelnamen. Het slotcommuniqué, de zogenaamde verklaring van Rome, bracht onvoldoende klaarheid over de middelen en mogelijkheden die de zeven regeringen zouden aanwenden om de WEU nieuw leven in te blazen. Deskundigen werden belast om tegen de volgende vergadering van de WEU in de lente een viertal verslagen op te maken.

Tijdens de vergadering van de Assemblée, die van 3 tot 6 december 11. te Parijs plaats had, werden verschillende rapporten onderzocht die een onderzoek instellen en peilen naar de toekomst van de WEU, gezien de nieuwe intenties van enkele der regeringen van het Pact van Brussel. De vraag kan inderdaad gesteld worden of vandaag reeds de zeven regeringen op dezelfde golflengte zijn afgestemd. Aan u, mijnheer de minister van Buitenlandse Betrekkingen, zou ik enkele vragen willen stellen:

1. Besloten werd tweemaal per jaar de ministers van Defensie en van Buitenlandse Betrekkingen bij elkaar te roepen. Wij zijn benieuwd te vernemen welke rol onze regering daarin wenst te spelen en vooral in hoeverre het Parlement hierbij betrokken wordt.

2. In artikel VIII van het Verdrag van Brussel wordt opgelegd dat de regeringen regelmatig overleg zouden plegen over alle mogelijke bedreigingen van de wereldvrede. Tot hertoe was dit zeer sporadisch. Gaat men hier een nieuwe weg op en hoe denkt onze regering dit te activeren?

3. In de uitvoering van dit artikel en dit gezamenlijk overleg speelt de secretaris-generaal een belangrijke rol. Terloops weze gezegd dat de secretaris-generaal, de Belg Longerstay, met pensioen gaat en zijn vervanging zeker de aandacht van onze minister van Buitenlandse Betrekkingen moet gaande houden. Maar wie ook de opvolger wordt, welke initiatieven zal de secretaris-generaal mogen nemen om dit regelmatig overleg op gang te brengen?

Terloops wens ik te verklaren dat de regering haar bestendig vertegenwoordiger, die jarenlang met gezag de werkzaamheden van de raad van ministers van de WEU heeft gevolgd en die voor korte tijd met rust is gegaan, op voortreffelijke wijze door een bekwaam en dynamisch diplomaat heeft vervangen. Het heeft me dan ook verwonderd dat de minister in de Kamer zo weinig heeft geantwoord op de talrijke sprekers, die over de nieuwe toestand in de WEU hebben gehandeld. Ik verwijs niet alleen naar oppositieleden als Tobback en Dejardin maar ook naar sprekers van de meerderheid, als bijvoorbeeld Wivina Demeester en Ward Beysen.

In het *Beknopt Verslag* van 20 november jongstleden lees ik dat de minister heeft geantwoord: «De WEU heeft nog altijd de verdienste te bestaan. Het probleem van de veiligheid kan alleen maar meer Europees benaderd worden via de WEU. De WEU is niet tegen de Navo gericht. In ieder geval lijkt het een bruikbaar instrument te zijn.»

De minister zal toch moeten toegeven dat dit als informatie aan het Parlement zeer beperkt is. Sta mij toe te zeggen: beneden alles.

Misschien zal de minister antwoorden dat hij uitgebreider informatie zal geven ter gelegenheid van de bespreking van zijn begroting voor 1985 maar, vermits deze vandaag nog niet ingediend is en de bespreking dus nog maanden kan uitblijven, zou dit tot de lente kunnen duren, voor zover er in de lente nog een regering zal zijn.

Ik dring dus aan op een duidelijke uiteenzetting van de minister over zijn bedoelingen en die van de Belgische regering met betrekking tot de nieuwe wegen die men met de WEU wil behandelen. (*Applaus op de socialistische banken.*)

M. le Président. — La parole est à M. Humblet.

M. Humblet. — Monsieur le Président, je serai concis comme il s'agit de l'ajustement d'un budget d'une année antérieure et que, du moins nous l'espérons, nous pourrions bientôt discuter, monsieur le ministre, le budget de votre département de l'année 1985. Je me limiterai donc, au nom du groupe socialiste et apparentés, à quelques points qui nous paraissent, dans l'actualité immédiate, d'une particulière acuité.

L'objet premier du débat étant l'aspect budgétaire, je l'examinerai d'abord. Vous ne serez pas surpris si, conformément à mon habitude depuis six ans, je vous interroge sur l'accroissement des dépenses des cabinets ministériels, des locations et sur l'achat de biens non durables.

A la page 7 du document de la Chambre, sous la rubrique section 03 «Dépenses de cabinet du ministre de la Coopération au Développement», je m'inquiète de constater, même si la somme est réduite, un accroissement des frais de fonctionnement du cabinet et une augmentation des

loyers de biens immobiliers. J'ignore si, à ce propos comme en d'autres matières, il existe entre vous un *modus vivendi*.

Il appert également, à la lecture de la page 8 du document de la Chambre, section 12, « Dépenses de cabinet du secrétaire d'Etat au Commerce extérieur », article 12.19, que les frais de fonctionnement sont aussi en augmentation.

En cette période de crise, il convient d'être économes et de serrer les cordons de la bourse. Je rappelle que les titulaires de ces deux départements appartiennent à la famille libérale qui, pourtant, se dit très avare des deniers publics.

Venons-en, monsieur le ministre, à des problèmes de fonds actuels.

Nous vous savons gré de l'initiative que vous avez prise de demander un rapport à M. Molitor et nous remercions ce dernier de sa diligence. Cela ne signifie pas que nous marquions, sur le fond, notre accord sur ses propositions. Nous attendons de vous une initiative à la suite de ce rapport qui est d'ailleurs muet sur la manière dont, dans le monde francophone, on perçoit la sévérité plus grande en ce qui concerne les examens de recrutement dans le régime linguistique français. Il serait trop facile, en effet, comme cela a été dit ce matin, de parler d'une non-motivation des francophones pour la carrière diplomatique.

En outre, pour l'avenir, le commissaire se montre d'une extrême prudence, raisonnant incontestablement à long terme. Hélas ! on n'a pas pris de telles précautions quand on a introduit les *Fayat boys* dans nos services extérieurs.

Vous savez aussi bien que moi, monsieur le ministre, que si la prolongation de carrière rencontre du succès chez les diplomates qui atteignent l'âge de 65 ans, cela posera de gros problèmes pour ceux qui sont au début ou au milieu de leur carrière, cela surtout pour les francophones.

Ma deuxième réflexion concerne le cadre de la sécurité sociale d'outre-mer, qui dépend de trois ministres ou secrétaires d'Etat à la fois. Il nous a déjà été répondu partiellement sur ce point, il y a quelques mois. Toutefois, j'aimerais savoir si, entre-temps, une solution a été trouvée pour tous les rangs.

Même si les outils de la politique que sont les hommes et les services sont importants, ce pourquoi j'ai commencé par eux, il est temps que j'en vienne à la « grande politique ».

Tout d'abord, notre Europe qui se fait cahin-caha et bien trop lentement. J'aimerais savoir, monsieur le ministre, où en sont les concertations quant au projet d'union européenne, adopté par le Parlement européen, à l'initiative du député européen M. Spinelli.

J'en viens maintenant à l'Amérique centrale à propos de laquelle, ainsi que les préopinants l'ont dit, notre pays, en tant que petit Etat, est susceptible de jouer un rôle. Il est heureux que la Belgique appuie le Pacte de Contadora et qu'elle l'ait, ainsi que l'ensemble des Etats membres de la Communauté européenne, fait savoir à la conférence de San José.

Toutefois, il me paraît extrêmement regrettable, compte tenu de la situation au Nicaragua et de ce qu'on sait du déroulement régulier des élections qui y ont eu lieu le 4 novembre, que rien ne soit fait en faveur de ce pays par les canaux officiels de la Coopération au Développement. A certaines époques, on fut bien moins rigoureux à l'égard du Chili ! Le Nicaragua constitue — vous ne l'ignorez pas — un souci majeur de la famille socialiste internationale.

De l'Amérique centrale, je passe à l'Afrique, où nous avons d'importantes responsabilités, mais ce que je vais dire à ce propos n'est pas sans lien avec le Proche-Orient.

Nous sommes préoccupés de savoir que la Belgique s'est en quelque sorte chargée de la représentation des intérêts diplomatiques d'Israël sur le continent africain. Je ne dis pas que cette pratique est à condamner totalement. A la limite, c'est un service que nous pouvons rendre à n'importe quel Etat avec lequel nous entretenons des relations diplomatiques. Je ne suis certainement pas ici pour proposer de rompre les relations diplomatiques avec Israël, ce qui nous enlèverait toute possibilité d'intervention diplomatique quelconque, intervention qui, de toute façon, ne peut être que très modeste par rapport aux problèmes du Proche-Orient et compte tenu de l'importance de l'initiative prise par le roi Hussein, lors de la conférence de l'OLP, à la fin du mois de novembre, à Amman.

Je crains que, sur le continent africain, notre politique à l'égard d'Israël ne pose pas mal de problèmes, et cette éventualité préoccupe nombre de nos concitoyens et de nos responsables.

Israël, il faut le rappeler, entretient des liens étroits avec l'Afrique du Sud. Or les événements qui s'y sont produits au cours des derniers mois et des dernières semaines sont particulièrement dramatiques. Il n'y a eu aucun abandon de l'apartheid à l'égard des noirs et on a, au contraire, assisté à des répressions plus sanglantes que jamais condamnées par toutes les forces morales, en particulier par les diverses églises. A ce propos, je souhaiterais savoir si la Belgique n'a pas, avec d'autres, un rôle à jouer. Mais elle serait mal placée pour ce faire dans la mesure où elle apparaîtrait particulièrement solidaire non seulement d'Israël, mais aussi de l'Afrique du Sud.

J'en viens à un dernier point que d'autres ont déjà abordé : la dynamique de la paix. Si des espoirs semblent poindre aujourd'hui, ce n'est pas à cause de l'éventuelle personnalité charismatique de M. Reagan, comme semble le penser M. du Monceau, mais bien parce que le Parti démocrate a gardé, à Washington, sa majorité à la Chambre et a reculé au Sénat. En réalité, ce problème ne nous concernerait pas, mais bien les citoyens des USA, si d'aucuns ne s'étaient rangés derrière la bannière du président Reagan et ne considéraient la Belgique comme un cinquante-septième Etat des USA. Je tenais à faire cette brève mise au point.

Le groupe socialiste et apparentés a déposé, hier, un amendement strictement logique au budget des Voies et Moyens, précisant qu'en l'absence de décision d'installation de missiles nucléaires à Florennes, on ne voit pas l'utilité de prévoir au budget des dépenses dans ce domaine. C'est dire que nous attendons du gouvernement qu'il s'en tienne strictement à la résolution du 7 décembre 1983 dont j'ai eu l'honneur d'être le rapporteur et suivant laquelle la Belgique, avec d'autres petits Etats européens, lance une offensive diplomatique s'inspirant des traditions des gouvernements belges précédents et s'inscrivant notamment dans la ligne de la doctrine Harmel.

Compte tenu des informations dont je dispose, je n'ai pas présentement, tout en restant prudent et très attentif à ce qui se passe, de critiques à formuler à l'égard du ministre des Relations extérieures en tant qu'au cours des derniers mois, il a entretenu nombre de contacts avec l'Est, même si ces derniers ne s'avèrent pas nécessairement positifs.

Nous pensons, quant à nous, que ce qui prime, c'est se battre pour la paix et non préparer la guerre. (*Applaudissements sur les bancs socialistes.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Debusseré.

De heer Debusseré. — Mijnheer de Voorzitter, ik wil mij beperken tot één punt van de agenda, namelijk de aanpassing van de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Ik wil een vraag herhalen die ik heb gesteld tijdens de bespreking van de Rijksmiddelenbegroting en waarop ik geen antwoord heb gekregen. Het heeft specifiek betrekking op uw departement, mijnheer de minister, en ik bekwaam derhalve graag een antwoord.

Door de wet van 17 juli 1963 worden de bijdragen gewaarborgd ten gunste van de Dienst voor de overzeese sociale zekerheid, de DOSZ. Het zijn jaarlijks terugkerende bedragen. Ieder jaar worden ze overschreden met 900 miljoen à 1 miljard. Hiervoor worden noch in de begroting noch in het aanpassingsblad kredieten uitgetrokken. Ieder jaar maken zij het voorwerp uit van een machtiging verleend door een beslissing van de Ministerraad en worden aanvullende kredieten uitgetrokken in de rekeningenwet.

Waarom gebeurt dat op die manier? Waarom wordt in de begroting geen bijkomend miljard ingeschreven voor deze uitgaven die elk jaar ongeveer op hetzelfde bedrag betrekking hebben?

De Voorzitter. — Hiermee zijn wij aan het einde van onze werkzaamheden van deze morgen gekomen.

Je vous propose d'interrompre ici nos travaux. (*Assentiment.*)

Le Sénat se réunira cet après-midi à 15 heures.

De Senaat vergadert opnieuw deze namiddag te 15 uur.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(*La séance est levée à 12 h 15 m.*)

(*De vergadering wordt gesloten te 12 u. 15 m.*)

938